

Avaleht>Õigusaktid ja kohtupraktika>Liikmesriigi õigus

Liikmesriigi õigus

Ungari

See teabeleht sisaldab teavet Ungari õigussüsteemi kohta.

Õiguse allikad

I. Õigusaktide hierarhia

1. Põhiseadus

Ungari õigusaktide hierarhia tipus asub **Ungari põhiseadus** (mis kuulutati välja 25. aprillil 2011) ning kõik muud seadused peavad olema sellega kooskõlas. Põhiseaduse võttis vastu **Ungari parlament** (mida nimetatakse ka rahvuskoguks, Országgyűlés) ning selle **muutmiseks** on vaja **kõigi parlamendiliikmete kahekolmandikulist häälteenamust** (põhiseaduse artikli S lõige 2).

Põhiseadus ja selle üleminekusätteid (Ungari põhiseaduse üleminekusätted kuulutati välja 31. detsembril 2011) **jõustusid 1. jaanuaril 2012**.

Põhiseadus koosneb **kuuest jaotisest**: preambulist, mida nimetatakse **riiklikuks töötuseks**, ning jaotistest, mis sisaldavad **põhialuseid** (artiklid A–U), **vabadust ja vastutust käsitlevaid sätteid** (artiklid I–XXXI), **riiki käsitlevaid sätteid** (artiklid 1–54) ja eriolukordi käsitlevaid sätteid ning **lõpp- ja muid sätteid**.

Põhialuseid käsitlev jaotis sisaldab üldsätteid ja sellega on kindlaks määratud:

riigikord;

riigi toimimise aluspõhimõtted;

teatavate volituste andmine Euroopa Liidule;

Ungari pealinn ja piirkondlikud haldusüksused;

Ungari kodakondsust ja selle saamist käsitlevad peamised sätteid;

Ungari riigikeel, vapp, lipp, riigihümn, riigipühad ja ametlik vääring;

põhiseaduse koht Ungari õigussüsteemis (st põhiseadus on Ungari õigussüsteemi alus);

põhiseaduse vastuvõtmise ja muutmise kord;

Ungari õigusaktide liigid;

mitmed aluspõhimõtted, sealhulgas:

keeld haarata ja teostada võimu jõu abil;

vastutus väljaspool Ungari piire elavate ungarlaste saatus eest;

koostöö Euroopa ühtsuse saavutamisel;

abielu institutsiooni kaitse;

ausat konkurentsi soodustavate tingimuste tagamine;

eelarve tasakaalustatud, läbipaistva ja jätkusuutliku haldamise põhimõte;

kohustus kaitsta ja säästa loodusvarasid;

rahu ja julgeoleku loomine ja tagamine ning püüd teha koostööd kõigi maailma rahvaste ja riikidega eesmärgiga tagada inimkonna jätkusuutlik areng.

Vabadust ja vastutust käsitlevas jaotises on sätestatud põhiõigused ja -kohustused. **Põhiõigustena tunnustatakse (muu hulgas) järgmisi õigusi ja põhimõtteid:**

õigus elule ja inimväärikusele;

piinamise, ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise, orjastamise või sunnitööle ja inimkaubanduse keeld;

mis tahes eugeenilise tegevuse, inimkeha või selle mis tahes osa rahalise tulu saamise eesmärgil kasutamise ning inimeste kloonimise keeld;

õigus vabadusele ja isiklikule ohutusele ning sätteid, mille abil tagatakse, et kellelki ei võeta tema vabadust;

õigus vabalt liikuda ja elukohta valida;

õigus era- ja perekonnavalule;

õigus isikuandmete kaitsele ja juurdepääsule avalikku huvi pakkuvatele andmetele;

õigus mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadusele;

õigus rahumeelselt koguneda;

õigus sõnavabadusele;

õigus haridusele ja kultuurile;

õigus vabalt teha tööd, tegutseda vabalt valitud kutsealal ja tegeleda ettevõtlusega;

õigus omandile;

keeld saata Ungari kodanikke Ungari territooriumilt välja;

varjupaigaõigus;

võrdsus seaduse ees;

diskrimineerimiskeeld;

lapstööjõu kasutamise keeld;

õigus tervislikule keskkonnale;

õigus hääletada ja kandideerida Ungari parlamendi, kohalike omavalitsuste ja linnapea ning Euroopa Parlamendi valimistel;

õigus oma asjade erapooletule, õiglasele ja mõistliku aja jooksul käsitlemisele ametiasutustes;

iga Ungari kodaniku õigus saada Ungari riigilt kaitset välisriigis viibimise ajal;

põhiseaduses on kindlaks määratud ka eri rahvusest isikute õigused ja nende isikute peamised õigused, kelle suhtes on algatatud kriminaalmenetlus.

Põhiseaduse kohaselt püüab Ungari muu hulgas saavutada järgmist:

tagada sotsiaalkaitse kõikidele oma kodanikele;

võimaldada kõigile inimväärne eluase ja juurdepääs avalikele teenustele.

Põhiseaduses on sätestatud ka mitmesugused **kohustused**, nimelt:

kohustus aidada kaasa ühiste vajaduste rahuldamisele (avalik-õiguslike kohustuste jagamine);

Ungari kodanike kohustus kaitsta oma riiki.

Põhiseaduse jaotis, mis kannab pealkirja „**Riik**“, sisaldab kõige põhilisemaid eeskirju, mida kohaldatakse riigi kõrgete aukandjate ja tähtsaimate institutsioonide suhtes, ning selles on sätestatud järgmiste institutsioonide õiguslik seisund ja ülesanded:

parlament,

Vabariigi President,

valitsus,

autonoomsed reguleerivad asutused,

konstitutsioonikohus,

kohtud ja prokuratuurid,

põhiõiguste volinik,

kohalikud omavalitsused,

Ungari Keskpang,

riigikontroll,

Ungari relvajõud,

politsei ja riigi julgeolekuteenistused,

riiklikud rahvahääletused.

Eriolukordi käsitlev põhiseaduse jaotis sisaldab eeskirju, mida kohaldatakse riiklike kriisiolukordade, erakorraliste olukordade, ennetava kaitse olukordade, ootamatute rünnakute ja äärmise ohu korral.

2. Seadused

Ungaris võtab seadusi vastu **parlament**. Põhiseaduse kohaselt tuleb **põhiõigusi ja -kohustusi käsitlevad normid** kindlaks määrata seadustega. Parlament võtab seadused vastu **llhthäälteenamusega** (üle poole kohalolevate liikmete häälest). Erandiks on põhiseaduses määratletud nn **alusseadused**, mille vastuvõtmiseks ja muutmiseks on vaja kohalolevate **parlamendiliikmete kahekolmandikulist häälteenamust**.

Põhiseaduse kohaselt reguleeritakse alusseadustega näiteks kodakondsust, kirikuid, Ungaris elavate rahvusvähemuste õigusi, parlamendiliikmete ja Vabariigi Presidendi õiguslikku seisundit ja tasustamist, konstitutsioonikohut ja kohalikke omavalitsusi. Samuti nähakse nendega ette riigivapi ja -lipu kasutamise üksikasjalikud eeskirjad ning riiklike autasude andmise kord.

Vastavalt põhiseadusele on Euroopa Liidu aluslepingute ja neid muutmata lepingute siduva laadi tunnustamise õiguse andmiseks, sõjaseisukorra väljakuulutamiseks, rahu sõlmimiseks ja eriolukorra väljakuulutamiseks vaja kõigi parlamendiliikmete kahekolmandikulist häälteenamust.

Enne 1989. aasta seaduse nr XXXI (põhiseaduse muutmise kohta) vastuvõtmist oli Ungari presidendi nõukogul õigus võtta vastu dekreetseadusi.

Õigusaktide hierarhia seisukohalt peetakse veel jõus olevaid dekreetseadusi seadustega sama staatusega õigusaktideks.

3. Määrused

Põhiseaduse kohaselt jagunevad määrused valitsuse määrusteks, peaministri määrusteks, ministri määrusteks, Ungari Keskpanga presidendi määrusteks, autonoomsete reguleerivate asutuste juhtide määrusteks ja kohaliku omavalitsuse määrusteks. Määrusi võib anda ka riiklik julgeolekunõukogu riiklikus kriisiolukorras ja Vabariigi President seoses erakorralise seisukorraga.

3.1. Valitsuse määrused

Valitsuse pädevus võtta vastu **määrusi** võib olla **esmane või tuleneda seadusest**. Esmane pädevus on sätestatud põhiseaduse artikli 15 lõikes 3, mille kohaselt võib valitsus anda oma pädevusvaldkonnas määrusi mis tahes seadusega reguleerimata küsimuses. Ükski valitsuse määrus ei tohi minna vastuollu mis tahes seadusega. See ei piira parlamendi pädevust reguleerida mis tahes tema pädevusse kuuluvat valdkonda.

Vastavalt põhiseadusele ja 2010. aasta seadusele nr CXXX õigusloome kohta ning tuginedes ka teatavatele seadusandlikele volitustele, võib valitsus vastu võtta seaduste rakendamist käsitlevaid määrusi. 2010. aasta seaduse nr CXXX § 5 lõike 1 kohaselt peab rakendusmääruste väljaandmise volituses olema täpsustatud volituse saaja, sisu ja ulatus. Volituse saaja ei tohi seadusandlikku volitust kolmandale isikule edasi anda.

3.2. Peaministri määrused

Põhiseaduse kohaselt võib määrusi välja anda ka peaminister. Ta võib oma määrusega näiteks nimetada ministrite hulgast ametisse asepeaministri.

Peaministri määrused asuvad õigusaktide hierarhias ministrite määrustega samal tasandil.

3.3. Ministrite määrused

Ministrite määrused asuvad õigusaktide hierarhias valitsuse määrustest madalamal positsioonil. Vastavalt põhiseadusele võtavad ministrid määrusi vastu neile seaduse või valitsuse määrusega (mis on antud nende algse seadusandliku pädevuse raames) antud **volituse alusel** kas sõltumatult või koos mis tahes teise ministriga. Sellised määrused ei tohi olla vastuolus mis tahes seaduse, valitsuse määruse või Ungari Keskpanga presidendi määrusega.

3.4. Ungari Keskpanga presidendi määrused

Ungari Keskpanga president võib alusseadusega kindlaks määratud pädevuse piires anda välja **määrusi seadusest tuleneva volituse alusel**. Need määrused ei tohi olla vastuolus mis tahes seadusega.

3.5. Autonoomsete reguleerivate asutuste juhtide määrused

Põhiseaduse artikli 23 lõike 4 kohaselt võivad autonoomsete reguleerivate asutuste juhid, kes toimivad neile alusseadusega antud pädevuse piires, anda seadusest tuleneva volituse alusel välja määrusi, mis ei tohi olla vastuolus mis tahes seaduse, valitsuse määruse, peaministri määruse, ministri määruse või Ungari Keskpanga presidendi määrusega.

3.6. Kohalike omavalitsuste määrused

Põhiseaduse artikli 32 lõike 2 kohaselt võivad kohalikud omavalitsused, kes toimivad oma pädevuse piires, võtta vastu kohalikke määrusi eesmärgiga reguleerida kohalikke sotsiaalseid suhteid, mis ei ole reguleeritud seadusega või seadusest tuleneva volituse alusel. Kohalike omavalitsuste määrused ei tohi olla vastuolus mis tahes muu õigusaktiga.

Kohalike omavalitsuste esindusorganite vastuvõetavaid määrusi käsitlevad üksikasjalikud eeskirjad on sätestatud 2011. aasta seaduses nr CLXXXIX Ungari kohalike omavalitsuste kohta.

4. Rahvusvahelised kokkulepped ja rahvusvahelise õiguse aluspõhimõtted

Ungari valitsus võib sõlmida **rahvusvahelisi kokkuleppeid** teiste riikide või teiste riikide valitsustega. Rahvusvaheliste kokkulepete ja riigisisese õiguse vaheline suhe põhineb Ungaris dualistlikul süsteemil, st rahvusvahelised kokkulepped saavad **riigisisese õiguse osaks**, kui need **kehtestatakse** õigusaktidega.

Rahvusvahelise õiguse põhimõtted

Põhiseaduse artikli Q lõike 3 kohaselt järgib Ungari rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtteid. Rahvusvaheline tavaõigus ja rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtted saavad riigisisese õiguse osaks, ilma et neid oleks vaja riigisisesse õigusse üle võtta.

II. Muud õiguse allikad kui õigusaktid

1. Riigi haldusaktid

Ungari õigusüsteemi osaks on riigi haldusaktid, mis ei kvalifitseeru õigusaktideks, kuigi sisaldavad normatiivseid sätteid. Õigusloomet käsitlevas seaduses (2010. aasta seadus nr CXXX) on määratletud kahte liiki riigi haldusaktid: normatiivsed otsused ja normatiivsed korraldused. Nende näol on tegemist tegevusjuhenditega, mis ei ole üldsiduvad, st need ei ole siduvad kõigi jaoks. Need on kõigest üksikaktid ning korralduslikud ja tegevust käsitlevad eeskirjad, mida kohaldatakse üksnes nimetatud eeskirjade kehtestaja või talle alluvate üksuste või isikute suhtes. Normatiivsete otsuste ja korraldustega ei saa kindlaks määrata kodanike õigusi ega kohustusi. Riigi haldusaktid ei tohi olla vastuolus muude õigusaktidega ning neis ei tohi korrata õigusaktide sätteid. Varasema õigusloomet käsitleva seaduse (1987. aasta seadus nr XI) kohaselt kvalifitseerisid ka **statistilised teated** ja **õigussuunised** (mida teatakse muude riigi haldusaktidena) sellisteks õiguse allikateks, mis ei ole õigusaktid. Uues õigusloomet käsitlevas seaduses ei ole neid enam nimetatud. Kuigi õigussuunised tunnistati uue seaduse jõustumisel (1. jaanuaril 2011) kehtetuks, jäid enne nimetatud kuupäeva välja antud statistilised teated jõusse kuni nende kehtetuks tunnistamiseni. (Statistilisi teateid annab välja riigi statistikaameti juhataja ning need sisaldavad õiguslikult siduvaid sätteid seoses statistiliste terminite, meetodite, liigituste, loetelude ja andmetega.)

1.1. Normatiivsed otsused

Normatiivsete otsustega võivad parlament, valitsus ja teised tsentraalsed haldusorganid, konstitutsioonikohus ning eelarvenõukogu näha ette oma töökorralduse ja toimimise ning tegevuse ja tegevusprogrammid.

Kohaliku omavalitsuse esindusorganid võivad samuti normatiivsete otsustega näha ette omaenda ja hallatavate organite tegevuse, samuti oma tegevusprogrammid ning hallatavate organite töökorralduse ja toimimise. Samamoodi võib riigi omavalitsuse esindusorgan normatiivsete otsustega näha ette ka oma ja hallatavate organite töökorralduse ja toimimise ning tegevuse ja tegevusprogrammid.

1.2. Normatiivsed korraldused

Oma pädevuse piires ja õigusaktide alusel võivad Vabariigi President, peaminister, tsentraalsete haldusorganite (välja arvatud valitsus) juhid, riikliku kohtute ameti esimees, peaprokurör, põhiõiguste volinik, Ungari Keskpanka president, riigikontrolör, suurlinnapiirkondade ja komitaatide valitsuste juhid, linnapead ja linnasekretärid näha normatiivsete korraldustega ette nende juhitavate, hallatavate või nende järelevalve alla kuuluvate organite töökorralduse, toimimise ja tegevuse.

Peale selle võivad parlament, Vabariigi President, konstitutsioonikohus, põhiõiguste volinik, autonoomsed reguleerivad asutused, peaministri büroo ja ministeeriumi kantsler anda organisatsiooni töötajate jaoks välja siduvaid normatiivseid korraldusi.

2. Konstitutsioonikohtu otsused

Konstitutsioonikohtu otsustel on Ungari õigusüsteemis oluline osa.

Konstitutsioonikohtu käsitleva 2011. aasta seaduse nr CLI kohaselt on konstitutsioonikohtul järgmised **ülesanded**:

selle järelehindamine, kas õigusaktid on kooskõlas põhiseadusega (järelehindamismenetlus);

selle eelhindamine, kas vastu võetud, kuid veel välja kuulutamata seadused ja rahvusvaheliste lepingute teatavad sätted on kooskõlas põhiseadusega; üksikute juhtumite läbivaatamine kohtuniku taotluse alusel: kui kohtuasja arutamise käigus peab kohtunik kohaldama õigusakti, mis on tema arvates põhiseadusega vastuolus või mille konstitutsioonikohus on tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks, peatab ta menetluse ja palub konstitutsioonikohtul kuulutada kõnealune õigusakt või säte põhiseadusega vastuolus olevaks ja keelata sellise põhiseadusega vastuolus oleva õigusakti kohaldamine; otsuste tegemine selliste põhiseaduslike kaebuste kohta, mis puudutavad põhiseadusega tagatud õiguste rikkumist: konkreetse kohtuasjaga seotud isik või organisatsioon võib esitada põhiseadusliku kaebuse, kui poolelioleva kohtumenetluse käigus on rakendatud põhiseadusega vastuolus olevat õigusakti ja selle tulemusena on rikutud asjaomase isiku või organisatsiooni põhiseadusega tagatud õigust ning see isik või organisatsioon on kasutanud ära kõik edasikaebamise võimalused või kui tal puudub edasikaebamisõigus;

mis tahes õigusakti analüüsimine eesmärgiga tuvastada vastuolu mis tahes rahvusvahelise kokkuleppega;

seadusandja poolt õigusaktidesse jäetud ja põhiseadusega vastuolus olevate lünkade kõrvaldamine;

riigorganite vaheliste või kohalike omavalitsuste ja muude riigorganite vaheliste teatavate pädevusvaidluste lahendamine;

põhiseaduse sätete tõlgendamine;

õigusnormide kohaselt tema pädevuses olevate mitmesuguste menetluste elluviimine.

Konstitutsioonikohus peab oma otsuseid üksikasjalikult põhistama. Konstitutsioonikohtu otsuseid ei ole võimalik edasi kaevata ning need on kõigi jaoks siduvad.

3. Kohtupraktika

Selleks et täita oma kohustust tagada õiguse ühetaoline kohaldamine ja anda madalama astme kohtutele õiguslikke suuniseid, langetab **Ungari kõrgeim kohus** (*Kúria*, enne 1. jaanuari 2012 *Legfelsőbb Bíróság*) **õiguse ühetaolist kohaldamist käsitlevaid otsuseid ja põhimõttelise tähendusega kohtuotsuseid**.

Õiguse ühetaolist kohaldamist käsitleva menetluse võib algatada, kui kohtupraktika arengut ja ühtsust silmas pidades on vaja võtta vastu õiguse ühetaolist kohaldamist käsitlev põhimõttelise tähtsusega otsus ja kui kõrgeima kohtu üks kolleegium kavatab kalduda kõrvale kõrgeima kohtu mõne teise kolleegiumi tehtud otsusest. Õiguse ühetaolist kohaldamist käsitlev otsus on kohtute jaoks siduv.

Põhimõttelise tähtsusega otsused tulenevad kõrgeima kohtu kolleegiumide praktikast ja ka nendega edendatakse õiguse ühetaolist kohaldamist.

Õiguse ühetaolise kohaldamise tagamiseks tehtud ja põhimõttelise tähtsusega otsused avaldatakse **kõrgeima kohtu lahendite ametlikus registris**.

III. Õigusaktide kohaldamisala

Õigusaktide geograafiline kohaldamisala hõlmab kogu Ungari territooriumi, kuid kohalike omavalitsuste määruste geograafiline kohaldamisala hõlmab vaid asjaomase kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumi. Õigusakte kohaldatakse Ungari territooriumil asuvate füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes, juriidilise isiku staatusega organisatsioonide suhtes ning väljaspool Ungari territooriumi asuvate Ungari kodanike suhtes. Kohalike omavalitsuste määrusi kohaldatakse kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumil füüsiliste ja juriidiliste isikute ning juriidilise isiku staatusega organisatsioonide suhtes.

Õigusloomet käsitleva seadusega on keelatud kohaldada **tagasiulatuvat jõudu**. Nimetatud seaduses on sätestatud, et õigusaktiga ei tohi tagasiulatuvalt kehtestada kohustusi või muuta neid koormavamaks, tühistada või piirata õigusi või tunnistada tegevust ebaseaduslikuks õigusakti jõustumisele eelneval perioodil.

Õigusakti **jõustumise** kuupäev tuleb alati kindlaks määrata sellisel, et õigusakti kohaldamise ettevalmistamiseks jääks piisavalt aega.

Õigusakt ja selle **rakendamise eeskirjad** peavad jõustuma ühel ja samal ajal. Õigusakt (või õigusnorm) kaotab kehtivuse, kui see tunnistatakse kehtetuks või – juhul kui see sisaldab vaid muutmis- või kehtetuks tunnistamise sätteid – kui nii on sätestatud õigusloomet käsitlevas seaduses.

IV. Õigusaktide andmebaasid

Ungari ametlik väljaanne on *Magyar Közlöny*, mida avaldatakse elektrooniliselt ja milles avaldatud teksti tuleb käsitada autentseks.

Ungari ametlik väljaanne sisaldab Ungari õigusakte (välja arvatud kohalike omavalitsuste määrusi), sealhulgas:

konstitutsioonikohtu määrused ja otsused, mis tuleb Ungari ametlikus väljaandes avaldada vastavalt õigusnormidele või konstitutsioonikohtu otsuse alusel; parlamendi otsused;

kõrgeima kohtu otsused õiguse ühetaolise kohaldamise kohta;

riikliku valimiskomisjoni arvamused;

lisad, sealhulgas otsuste kogu;
ametlikud teadaanded (*Hivatalos Értesítő*).

Riiklik õigusaktide andmebaas (*Nemzeti Jogszabálytár*) sisaldab kõiki õigusakte (välja arvatud kohalike omavalitsuste määrusi) ja riigi haldusakte, mis on jõus otsingu tegemise päeval. Need on esitatud konsolideeritud versioonidena, millesse on tehtud muudatused ja parandused.

Teavet on võimalik otsida pealkirja ja akti numbri järgi, samuti on võimalik otsida teksti.

Juurdepääs neile andmebaasidele on **tasuta** ja mingeid piiranguid ei kohaldata.

Lingid

[Autentne elektrooniline ametlik väljaanne](#)

[Riiklik õigusaktide andmebaas](#)

Viimati uuendatud: 17/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.